1.2 Počítač s libovolným přístupem – RAM

1.2.1 Algoritmus jsme nedefinovali, ale existuje několik různých formálních modelů, které algoritmus popisují. Ukážeme si dva z nich — první, počítač s libovolným přístupem, je blíže „klasickému“ počítací, druhý, Turingův stroj, je natolik jednoduchý, že se bude hodit pro různé teoretické úvahy.

1.2.2 Počítač s libovolným přístupem, též nazývaný *RAM* se skládá z programové jednotky, aritmetické jednotky, paměti a vstupní a výstupní jednotky.

1.2.3 Programová jednotka obsahuje programový register a vlastní program (programový registr ukazuje na instrukci, která má být provedena).

1.2.4 Aritmetická jednotka provádí aritmetické operace sčítání, odčítání, násobení a celočíselné dělení.

1.2.5 Paměť je rozdělena na paměťové buňky, každá buňka může obsahovat celé číslo. Předpokádáme neomezený počet paměťových buněk a neomezenou velikost čísel uložených v paměťových buňkách. Pořadové číslo paměťové buňky je *adresa* této buňky.

Buňka s adresou 0 je *pracovní registr*, s adresou 1 je *indexový registr*.

1.2.6 Vstupní jednotka je tvořena vstupní páskou a hlavou. Vstupní páska je rozdělena na pole (v každém poli může být celé číslo). Hlava snímá v každém okamžiku jedno pole. Po přečtení pole se hlava posune o jedno pole doprava.

1.2.7 Výstupní jednotka je tvořena výstupní páskou a hlavou. Obdobně jako v případě vstupní jednotky je páska rozdělena na pole. Výstupní hlava zapíše číslo do pole výstupní pásky a posune se o jedno pole doprava.

1.2.8 Konfigurace počítače s libovolným přístupem je přiřazení, které každému poli vstupní i výstupní pásky, každé paměťové buňce a programovému registru přiřazuje celé číslo. *Počáteční konfigurace* je konfigurace, pro kterou existuje přirozené číslo n s následujícími vlastnostmi:

- kromě prvních n vstupních polí obsahují všechna pole, paměťové buňky číslo 0,
- programový registr obsahuje číslo 1
- prvních n polí obsahuje vstup počítače.

1.2.9 Výpočet počítače s libovolným přístupem je posloupnost konfigurací, taková, že začíná počáteční konfigurací a každá následující konfigurace je určena programem počítače.

1.2.10 Program počítače s libovolným přístupem používá následující příkazy:

- příkazy přesunu: LOAD operand, STORE operand,

- aritmetické příkazy: ADD operand, SUBTRACT operand, MULTIPLY operand, DIVIDE operand,
- vstupní a výstupní příkazy: READ, WRITE,
- příkazy skoku: JUMP návěští, JZERO návěští, JGE návěští,
- příkazy zastavení: STOP, ACCEPT, REJECT.

1.2.11 Operand je buď číslo j, zapisujeme $= j$, nebo obsah j-té paměťové buňky, zapisujeme j, nebo obsah paměťové buňky s adresou $i+j$, kde i je obsah indexového registru, zapisujeme $*j$.

1.2.12 Návěští je přirozené číslo, které udává pořadové číslo instrukce, která bude prováděna, dojde-li ke skoku.

1.2.13 Časová složitost. Řekneme, že program P pro RAM pracuje s časovou složitostí $\mathcal{O}(f(n))$, jestliže pro každý vstup délky n je počet kroků počítače $T(n)$ roven $\mathcal{O}(f(n))$.

1.2.14 Paměťová složitost. Řekneme, že program P pro RAM pracuje s pamětí velikosti m, jestliže během výpočtu nebyl proveden žádný příkaz, který by měl adresu operandu větší než m a byl proveden příkaz s adresou m.

1.2.15 Poznámka. Jestliže se na nějakém vstupu program pro RAM nezastaví, není definována ani časová ani paměťová složitost.

1.2.16 Věta. Ke každému Turingovu stroji M existuje program P pro RAM takový, že oba mají stejné chování. Navíc, jestliže M potřeboval n kroků, P má časovou složitost $\mathcal{O}(n^2)$.

1.2.17 Věta. Pro každý program P pro RAM existuje Turingův stroj M s pěti páskami takový, že P i M mají stejné chování.

1.2.18 Věta. Jestliže program P pro RAM splňuje následující podmínky:

- program obsahuje pouze instrukce, které zvětšují délku binárně zapsaného čísla maximálně o jednu;
- program obsahuje pouze instrukce, které Turingův stroj s více páskami provede na slovech délky k v $\mathcal{O}(k^2)$ krocích,

pak Turingův stroj z věty 1.2.17 simuluje n kroků programu P pomocí $\mathcal{O}(n^3)$ svých kroků.

1.2.19 Důsledek. Předpokládejme, že program P pro RAM splňuje podmínky z věty 1.2.17. Pak existuje Turingův stroj s jednou páskou, který má stejné chování jako P a n kroků programu P simuluje pomocí $\mathcal{O}(n^6)$ svých kroků.